

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
Erika Stadler
08-405 56 88
072-732 71 64

Betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring, SOU 2018:19

Remissinstanser

- 1 Statskontoret
- 2 Statens skolverk
- 3 Statens skolinspektion
- 4 Statens institutionsstyrelse
- 5 Specialpedagogiska skolmyndigheten
- 6 Barn- och elevombudet
- 7 Diskrimineringsombudsmannen
- 8 Sameskolstyrelsen
- 9 Skolforskningsinstitutet
- 10 Universitetskanslersämbetet
- 11 Universitets- och högskolerådet
- 12 Kungl. biblioteket
- 13 Vetenskapsrådet
- 14 Uppsala universitet
- 15 Lunds universitet
- 16 Göteborgs universitet
- 17 Stockholms universitet
- 18 Umeå universitet
- 19 Linköpings universitet

- 20 Kungl. Tekniska högskolan
- 21 Luleå tekniska universitet
- 22 Karlstads universitet
- 23 Linnéuniversitetet
- 24 Örebro universitet
- 25 Mittuniversitetet
- 26 Malmö universitet
- 27 Gymnastik- och idrottshögskolan
- 28 Högskolan i Borås
- 29 Högskolan Dalarna
- 30 Högskolan i Gävle
- 31 Högskolan i Halmstad
- 32 Högskolan Kristianstad
- 33 Högskolan i Skövde
- 34 Högskolan Väst
- 35 Konstfack
- 36 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
- 37 Mälardalens högskola
- 38 Stockholms konstnärliga högskola
- 39 Södertörns högskola
- 40 Chalmers tekniska högskola AB
- 41 Stiftelsen Högskolan i Jönköping
- 42 Borlänge kommun
- 43 Borås kommun
- 44 Botkyrka kommun
- 45 Degerfors kommun
- 46 Eskilstuna kommun
- 47 Göteborgs kommun
- 48 Halmstads kommun
- 49 Hässleholms kommun

- 50 Jönköpings kommun
- 51 Karlstads kommun
- 52 Kramfors kommun
- 53 Kristianstads kommun
- 54 Linköpings kommun
- 55 Malmö kommun
- 56 Mariestads kommun
- 57 Nässjö kommun
- 58 Piteå kommun
- 59 Stockholms kommun
- 60 Storumans kommun
- 61 Sundsvalls kommun
- 62 Södertälje kommun
- 63 Torsby kommun
- 64 Torsås kommun
- 65 Umeå kommun
- 66 Vilhelmina kommun
- 67 Värnamo kommun
- 68 Västerås kommun
- 69 Växjö kommun
- 70 Örebro kommun
- 71 Östersunds kommun
- 72 Sveriges akademiers centralorganisation
- 73 Tjänstemännens centralorganisation
- 74 Friskolornas riksförbund
- 75 Idéburna skolors riksförbund
- 76 Sveriges kommuner och landsting
- 77 Sveriges förenade studentkårer

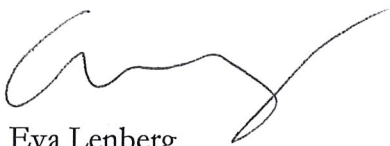
Remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet **senast den 15 augusti 2018**. Svaren bör lämnas både på papper och per e-post till u.registrator@regeringskansliet.se. Ange diarienummer U2018/01074/UH och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Eva Lenberg
Rättschef

Kopia till

Riksdagens utredningstjänst
Norstedts Juridik, Kundenservice, 106 47 Stockholm

Forska tillsammans

– samverkan för lärande och förbättring

*Betänkande av Utredningen om praktikenära
skolforskning i samverkan*

Stockholm 2018

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2018:19

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2018

ISBN 978-91-38-24772-3

ISSN 0375-250X

Till statsrådet

Helene Hellmark Knutsson

Regeringen beslutade den 9 mars 2017 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå hur universitet och högskolor som bedriver lärar- och förskollärarytbildningar och huvudmän inom skolväsendet kan skapa långsiktig samverkan kring praktiktäna forskning för att stärka den vetenskapliga grund som utbildning enligt skollagen (2010:800) ska vila på.

Cecilia Christersson, vice-reaktor för globalt engagemang och utmaningsbaserat lärande vid Malmö universitet och tidigare prorektor vid Malmö högskola, utsågs den 10 mars 2017 som särskild utredare.

Som utredningssekreterare anställdes fr.o.m. den 1 maj 2017 Ingrid Edmar, föredragande i riksdagens utbildningsutskott.

Den 3 maj 2017 förordnades som experter i utredningen departementssekreterare Therese Biller, departementssekreterare Ulf Hermelin, departementssekreterare Thomas Neidenmark och departementssekreterare Erika Stadler, samtliga från Utbildningsdepartementet. Therese Biller entledigades fr.o.m. den 8 augusti 2017. I hennes ställe förordnades fr.o.m. den 7 september 2017 departementssekreterare Malin Winbladh. Malin Winbladh entledigades fr.o.m. den 1 januari 2018. I hennes ställe förordnades fr.o.m. den 23 januari 2018 kanslirådet Marie Törn.

Utredningen, som har antagit namnet Praktiktäna skolforskning i samverkan (PiS), får härmed överlämna betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19).

Stockholm i mars 2018

Cecilia Christersson

/Ingrid Edmar

Innehåll

Sammanfattning	11
1 Utredningens uppdrag och arbete	15
1.1 Utredningens uppdrag.....	15
1.2 Utredningsarbetet.....	16
1.2.1 Dialog och samråd.....	16
1.2.2 Andra uppdrag av relevans för utredningen.....	17
1.2.3 Kartläggningsarbetet	18
1.2.4 Försöksverksamheten med praktknära forskning	18
1.3 Några benämningar i betänkandet	19
1.4 Betänkandets disposition.....	20
2 En utbildning på vetenskaplig grund förpliktigar	21
2.1 Hela det svenska utbildningssystemet ska vila på vetenskaplig grund.....	21
2.2 En skola på vetenskaplig grund är ett gemensamt ansvar	22
2.3 Två olika strategier för skolutveckling behöver förenas	24
2.4 En skola på vetenskaplig grund är mer än ett förhållningssätt.....	25
2.4.1 Vetenskaplig grund.....	25
2.4.2 Beprövad erfarenhet	27
2.4.3 Evidens och evidensbaserad praktik.....	28
2.5 Praktknära forskning	30

2.6	Skolforskningsinstitutet – ett stöd för en skola på vetenskaplig grund.....	32
2.6.1	Sammanställning av forskningsresultat.....	33
2.6.2	Identifiering av kunskapsluckor.....	34
3	Finansiering av praktikhära forskning	37
3.1	Lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå	37
3.2	Skolforskningsinstitutet.....	38
3.3	Vetenskapsrådet.....	40
3.4	Övriga forskningsfinansiärer	41
4	Försöksverksamheten med praktikhära forskning	45
4.1	Försöksverksamhetens uppdrag	45
4.2	Försöksverksamhetens vision och utgångspunkt.....	46
4.3	Försöksverksamhetens organisation	47
5	Lärosäten med lärar- och förskollärarytbildningar	51
5.1	Professionsutbildningar på lärosätena.....	51
5.2	Utbildningar till lärare och förskolläraryre	52
5.2.1	Rätt rustad för sitt yrke	52
5.2.2	Framtidens lärare – ett medvetet utbildningsval	56
5.2.3	Förutsättningar för att forskningsintegrera utbildningarna	59
5.2.4	Möjligheter till forskarytbildning för lärare och förskolläraryre	59
5.3	Kvalitetsutveckling av en professionsutbildning.....	61
5.4	Samverkan mellan lärosäten och samhället	63
5.4.1	Samverkan i anställningen.....	64
5.4.2	Skolsamverkan genom regionala utvecklingscentrum (RUC)	67

5.4.3	Skolsamverkan genom nationella resurscentrum (NRC).....	70
5.4.4	Samverkan mellan lärosäten	70
6	Huvudmän inom skolväsendet	73
6.1	Kommunala och enskilda huvudmän.....	74
6.2	Systematiskt kvalitetsarbete	75
6.3	FoU-enheter hos skolhuvudmännen	77
6.4	Forskarutbildade lärare i skolväsendet	77
7	Aktörer med regionalt utvecklingsansvar	81
7.1	Länsindelning och regionalt utvecklingsansvar.....	81
7.2	En lärar- eller förskollärarytbildning i nästan alla län.....	82
7.3	Regionala FoU-enheter	84
7.3.1	Regionernas roll i arbetet med skolutveckling	84
8	Kartläggning av befintlig samverkan kring praktisk forskning	87
8.1	Vad är samverkan?	87
8.2	Gemensamma möten med samverkansparterna.....	88
8.3	Exempel på strukturer för samverkan	91
8.3.1	Gemensam finansiering för forskningssamverkan.....	92
8.3.2	Huvudmannabaserad samverkan	96
8.3.3	Lärosätetsarena för samverkan.....	98
8.3.4	Regional samverkan.....	99
8.3.5	Forskningsbaserad skolutveckling	105
8.4	Vad gynnar långsiktig samverkan?.....	106
9	Praktisk forskning ur ett processperspektiv	109
9.1	Formulering av forskningsfrågan.....	110
9.2	Forskningens finansiering	111

9.3	Forskningens genomförande	111
9.4	Forskningens delning och spridning	112
9.5	Forskningens användning	113
10	Användning av praktikhära forskning till förbättring och utveckling	115
10.1	Ett kontinuerligt lärande är grunden för förbättring	116
10.2	Förbättringsarbete inom hälso- och sjukvård	117
10.3	Tre samverkande delar i ett sammanhållet lärandesystem	118
10.4	Samverkan kring praktikutvecklande forskning för förbättring inom utbildningssystemet	122
11	Utredningens slutsatser och rekommendationer	125
11.1	Utredningens slutsatser	125
11.2	Utredningens rekommendationer	127
11.2.1	Rekommendationer för att stärka skolvudmännens medverkan i praktikhära forskning	127
11.2.2	Rekommendationer som stärker lärosätenas roll i utbildningssystemet	132
11.2.3	Rekommendationer för att skapa utrymme för samverkan i det dagliga arbetet	136
11.2.4	Rekommendationer om ett utökat uppdrag till Skolforskningensinstitutet	137
11.2.5	Rekommendationer för att öka medelstillelningen för praktikhära forskning	139
11.2.6	Rekommendation att förtydliga uppdraget till försöksverksamheten med praktikhära forskning	141
12	Konsekvensbeskrivningar	145
12.1	Konsekvenser för lärosäten med examenstillestånd för lärar- och förskollärarytildning	145

12.2	Konsekvenser för huvudmän inom skolväsendet	147
12.3	Konsekvenser för lärare och förskollärare i skolväsendet	148
12.4	Konsekvenser för Skolforskningsinstitutet	149
12.5	Ekonomiska konsekvenser	149
12.6	Konsekvenser ur ett barnrättsperspektiv	150
	Referenser	153
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2017:27	157
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2017:82	167
Bilaga 3	Gemensamma möten med samverkansparterna	169
Bilaga 4	Samrådsmöten, studiebesök, intervjupersoner och konferenser	179
Bilaga 5	Exempel på FoU-enheter hos skolhuvudmän	187

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningens uppdrag har varit att kartlägga och redogöra för befintlig samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän kring praktikhäna forskning, redovisa vad som i dag kan utgöra hinder för långsiktig sådan samverkan och föreslå hur lärosäten och skolhuvudmän kan skapa långsiktig samverkan kring praktikhäna forskning för att stärka den vetenskapliga grund som utbildning enligt skollagen (2010:800) ska vila på.

I direktivet anges också att utredningen ska knyta an till den fem-åriga försöksverksamhet med praktikhäna forskning som startade samtidigt som utredningen.

Stöd för en utbildning på vetenskaplig grund

Hela det svenska utbildningssystemet – från förskola till vuxenutbildning och högre utbildning – ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. En skola på vetenskaplig grund är ett gemensamt ansvar som delas mellan riksdagen, regeringen, skolhuvudmännen, skolmyndigheterna och den enskilda skolan. Lärarprofessionen är central och därför är det av största vikt att alla lärare får en forskningsintegrerad utbildning som rustar dem för att verka i ett utbildningssystem på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i en föränderlig värld.

Utredningen har utgått från att praktikhäna forskning är tydligt kopplad till att förbättra undervisningen så att varje barn/elev/student ges likvärdiga möjligheter att utveckla sina förmågor och bygga kunskap och förståelse för ett livslångt lärande. Den praktikhäna forskningen är ett forskningsområde som är starkt kopplat till utvecklingen av lärarnas professionella kunskapsbas.

Till stöd för en skola på vetenskaplig grund har Skolforskningsinstitutet inrättats. Institutets uppdrag – att sammanställa och sprida forskningsresultat inom skolväsendet och identifiera områden inom skolväsendet där relevant praktikinära forskning saknas (kunskapsluckor) – är en förutsättning för systematisk kunskapsuppbyggnad inom området.

Praktikinära forskning finansieras med statliga medel som anvisats lärosäten, Skolforskningsinstitutet och Vetenskapsrådet. Finansiering kan också komma direkt från skolhuvudmännen, regionerna och externa finansörer.

Samverkansstrukturen beror på vad samverkan omfattar

Det finns 28 lärosäten med lärar- och förskollärarytbildningar och närmare 1 000 huvudmän inom skolväsendet. Utredningen har kartlagt den samverkan som finns mellan lärosäten och skolhuvudmän kring praktikinära forskning genom gemensamma möten med samverkansparterna – lärosätet, skolhuvudmännen och i vissa fall regionen – på 14 lärosätesorter geografiskt spridda över Sverige. Utredningens exempel rör gemensam finansiering, huvudmannabaserad samverkan, lärosätesarena för samverkan, regional samverkan och forskningsbaserad skolutveckling. Kartläggningen visar att samverkan ofta omfattar mer än praktikinära forskning. Strukturerna ser olika ut beroende på vilka som samverkar, i vilket syfte de samverkar och vad deras samverkan avser. Det går därför inte att uttala sig generellt om vad en gemensam samverkansmodell skulle kunna vara och hur den uppnås bäst.

Det finns dock faktorer som kan underlätta eller försvåra samverkan. En långsiktig samverkan förutsätter att samverkan har ett tydligt syfte och att den ingår i ett större sammanhang – i detta fall ett gemensamt ansvar för att utveckla lärande i skolan och i lärarutbildningen. Den förutsätter också tillit och en jämbördig relation mellan parterna. Samverkan behöver ske på flera plan: mellan lärosäten, mellan skolhuvudmän och mellan lärosäten och skolhuvudmän.

Praktiknära forskning som en process med samverkan i varje steg

Utredningen har sett på den praktiknära forskningen ur ett processperspektiv och identifierat ett antal steg som karakteriserar den praktiknära forskningsprocessen: formulering av forskningsfrågan, forskningens finansiering, forskningens genomförande, forskningens delning och spridning och forskningens användning.

Graden av samverkan varierar mellan stegen. Genom att gemensamt inventera vilken samverkan som behöver finnas i de olika stegen och i vilken omfattning kan lärosäten och skolhuvudmän utveckla formerna för samverkan tillsammans.

Praktiknära forskning som en del i arbetet med att förbättra undervisningen

Praktiknära forskning bör ligga till grund för arbetet med att utveckla och förbättra undervisningen i skolan och i lärar- och förskollärarytbildningarna så att barns, elevers och studenters lärande stärks. Genom att koppla forskningsfrågor direkt till identifierade behov för förbättring och använda en forskningsmetodik som aktivt involverar verksamhetens olika aktörer, minimeras implementeringsfasen och förbättringsarbetet blir en del av forskningsmetoden.

Utredningen menar att praktikutvecklande forskning är ett mer definierande begrepp än praktiknära forskning. Det uttrycker att forskningens resultat ska leda till en förflyttning av praktikens forskningsgrund. Forskningens syfte – att utveckla praktiken – kommer då till tydligt uttryck genom begreppet.

Rekommendationer

Utredningen riktar tre rekommendationer till huvudmän inom skolväsendet, sex rekommendationer till lärosäten med lärar- och förskollärarytbildningar och elva rekommendationer till regeringen. Sammantaget avser rekommendationerna att

- stärka skolhuvudmännens medverkan i praktiknära forskning
- stärka lärosätenas roll i utbildningssystemet

- stärka stödet för en skola på vetenskaplig grund genom ett utökad uppdrag till Skolforskningsinstitutet
- öka medelstilledningen för praktikutvecklande forskning på sikt
- skapa utrymme för samverkan i det dagliga arbetet.

Utredningen rekommenderar också regeringen att förtydliga uppdraget till den försöksverksamhet med praktikinära forskning som ska pågå under 2017–2021. Utredningen har identifierat ett antal områden som försöksverksamheten kan pröva och utveckla.